

Grote Kerkstraat 28 te Steenberg

Uit de oudste akten, die terug gaan tot net voor 1600, blijkt dat het oorspronkelijke perceel waarop het huis stond zich uitstrekte tot de Vleeshouwerstraat. In 1696 is die situatie nog hetzelfde maar als de weduwe van smid Jacob Schrauwen in 1730 het woonhuis met de smederij aan de Grote Kerkstraat verkoopt, blijkt dat er inmiddels een bedrijfspand aan de Vleeshouwerstraat ligt. Dat pand houdt ze aan zichzelf. Ook hierin is een smederij gevestigd met de huisnaam: "De Croon". Vanaf dat moment blijft die splitsing in stand. Het privaat en de waterput blijven nog lang gemeenschappelijk bezit. Het pand aan de Grote Kerkstraat wordt in 1730 voor f700,- gekocht door smid Adriaan van Doormaal. Voor de aanwezige inboedel betaalt hij apart nog f300,-. In 1765 is meester-hoefsmid Cornelis van Eekeren

eigenaar. Hij verkoopt dan het pand zijnde een huis, schuur en erf voor f1600,- aan zijn schoonzoon hoefsmid Cornelis van Doormaal. Voor de inboedel betaalt deze f900,-. In 1787 verkoopt hij het pand voor f2.500,- aan smid Johannes Deschamps. Voor de inventaris en het onbewerkt ijzer betaalt deze f1300,-. In 1803 wordt smid Marijn Nijssen voor f4.900,- de nieuwe eigenaar van de smederij Grote Kerkstraat B5 inclusief de inventaris.

De verkoper houdt echter de vrije dispositie van: Inwoon van de binnenkeuken, de zolder daarboven en de kasse daarop en de kelderkamer en de zolderkamer daarboven en de kelder en het gemeenschappelijk gebruik van het regenwater.

Marijn Nijssen en zijn gezin zijn Rooms Katholiek en zij wonen op adres B5 in de Grote Kerkstraat op de hoek van de Smidstraat. Het naastgelegen adres B6 is niet bewoond. Stephanus de Graaf, wagenmaker, heeft er een werkhuis en een erf.

In 1808 koopt Marijn Nijssen samen met wagenmaker Stephanus de Graaf het buurpand, de wagenmakerij van wijlen Andries Willemse erbij.

Als de kadastrale beschrijving van ca. 1832 wordt gemaakt blijkt dat De Graaf volledig eigenaar is van de wagenmakerij. Nijssen heeft wel een gedeelte van het pand van de wagenmakerij bij zijn eigen naastgelegen pand gevoegd en gebruikt dat als berging.

Als Nijssen op 1 december 1841 komt te overlijden wordt er een uitgebreide boedelbeschrijving gemaakt. Hij blijkt niet onbemiddeld te zijn, naast uitstaande leningen heeft hij ook nog 4 percelen land. Er komt dan ook meer duidelijkheid over de indeling van het pand.

Het pand rond 1842

De 17e eeuwse woning die een afmeting had van ongeveer 2 bij 3 roeden (6,70m x 10,70m), bestond van oorsprong uit een groot voorhuis, waarin de smederij was ondergebracht en de binnenhaard. Opvallend is dat men in 1841 deze binnenhaard de binnenkamer noemt. De binnenkamer heeft zowel uitzicht op de smederij als op de binnenplaats. Bij de betekenis van "binnenkamer" denk je aan een ruimte binnen de eigenlijke woning. Deze binnenkamer ligt dan achter het voorhuis en in dit geval achter de smederij. Of er toen al een gang was blijkt niet uit de beschrijving, maar een toegang vanaf buiten tot de toen al aanwezige voorkamer komt in die tijd nagenoeg niet voor. Omdat de afgescheiden voorkamer naast de voordeur lag was er geen gang nodig en blijft deze ruimte naast de voorkamer bij de smederij horen.

Naar mijn mening staat de trap dan nog in het voorhuis ofwel de smederij en daarachter de waskeuken. Nu is ook de functie van het achterhuis duidelijk. Een kelder met een kamer erboven en een soort van provisie ruimte die tevens een doorgangruimte is. Op zolder is dan al een afgescheiden voorslaapkamer de rest van de ruimte is bergzolder.

De kap

Aan de kap is eind negentiende eeuw het nodige veranderd. De inscriptie in een van de gordingen van de vloering met het jaartal 1869 zou mogelijk van deze renovatie kunnen zijn. Het dekbalkjuk op de eigenlijke zolder, dat nog van de beginfase is, past men aan. Om meer ruimte op de zolder te krijgen en deze luxer in te kunnen richten zijn de schoren van het juk, dat tussen de dekbalken en de spantbenen is gespijkerd, verwijderd. Op de dekbalken van deze jukken zijn schoorspanten geplaatst en alle gordingen zijn vernieuwd. Het dak is toen ook onderlaten met planken van één voet breed. Gelijktijdig is een vloering boven deze dekbalken gemaakt. De benodigde vloerbalken werden evenwijdig aan de dekbalkjukken gelegd en opgehangen aan gesmede beugels die aan de vernieuwde gordingen werden gespijkerd.

Met de verbouwing van de benedenverdieping wordt nog een tiental jaren gewacht.

Overzicht na 1842

Als Marijn Nijssen in 1842 komt te overlijden is zijn zoon Pieter nog leerling smid en nog maar 16 jaar, hij gaat met de smederij verder. In 1850 trouwt hij met Barbara de Wit en zij krijgen in 1851 hun enige dochter die op 20 jarige leeftijd in het klooster treedt.

Vermoedelijk stopt hij ca. 1875 met zijn smederij. Omstreeks 1880 verhuurt hij een ruimte als pakhuis, dit betreft echter niet de vroegere smederij. Omdat er sprake is van 44m² terwijl de aanbouw niet meer is dan 20m² zal hij ook een gedeelte van het erf mee verhuurd hebben met een uitgang aan het Smidsstraatje. Het is ook in die tijd dat het huis gemoderniseerd wordt en een vernieuwde voorgevel krijgt.

Petrus Jacobs Migielsen

Pieter en zijn vrouw blijven in het huis wonen en als hij in 1895 overlijdt blijft zijn vrouw Johanna er alleen achter. Het pand heeft dan inmiddels het adres Grote Kerkstraat B8 gekregen. Als zij in 1904 ook overlijdt machtigt haar dochter priester de Wit om het huis te verkopen. (Petrus Simon de Wit was 30 jaar pastoor-deken van Steenberg 1890-1920) Het pand is dan honderd jaar eigendom van de familie Nijssen.

Petrus Jacobs Migielsen uit Nieuw Vossemeer heeft er maar liefst f5.000,- voor over. Dit geeft aan dat het pand na 1880 inderdaad ingrijpend is gemoderniseerd.

Tien jaar later in 1914 komt de vrouw van Petrus te overlijden en hijzelf overlijdt in 1923 kinderloos.

Zijn nalatenschap omvat: contanten, een tiental obligaties van buitenlandse ondernemingen en enkele weilanden onder Steenberg en Nieuw Vossemeer.

Maria Francisca Clement

Het huis met bergplaats en een erf met uitgang op het Smidstraatje wordt dan openbaar geveild. Er moest aan een paar bijzondere bepalingen worden voldaan. Voor drie in huis aanwezige lampen moet 40 gulden worden betaald en voor het kippenhok en de duiven-kooi met toebehoren moet 25 gulden worden betaald.

In 1933 blijkt Maria Clement de weduwe van Frans Vernes de eigenaar te zijn. Zij woont gedurende een korte periode met haar dochter Anna Elisabeth in de Grote Kerkstraat. Maria Vernes overlijdt op 1-12 1925.

Anna Elisabeth trouwt op 1-12-1929 met burgemeester Hanton Pieter Kleppe en ze vertrekt naar St.Philipsland. Zij veilen de woning aan de Grote Kerkstraat 28 voor 4400 gulden aan Pieter Gerrit Barend Quist. In 1960 verkoopt de weduwe het pand aan landbouwer Adrianus Verbeek en zo komen we in 1977 bij de huidige eigenaar P.J. Schoenmakers terecht.

Van Dhr. P.J. Schoenmakers hebben we een uitgebreide en spontane rondleiding gekregen door het inmiddels tot eigentijdse tandartsenpraktijk verbouwde pand. Tijdens de rondleiding wijst Dhr. Schoenmakers ons op de aanwezigheid van bergplaatsen voor onderduikers en wapens in W.O II.

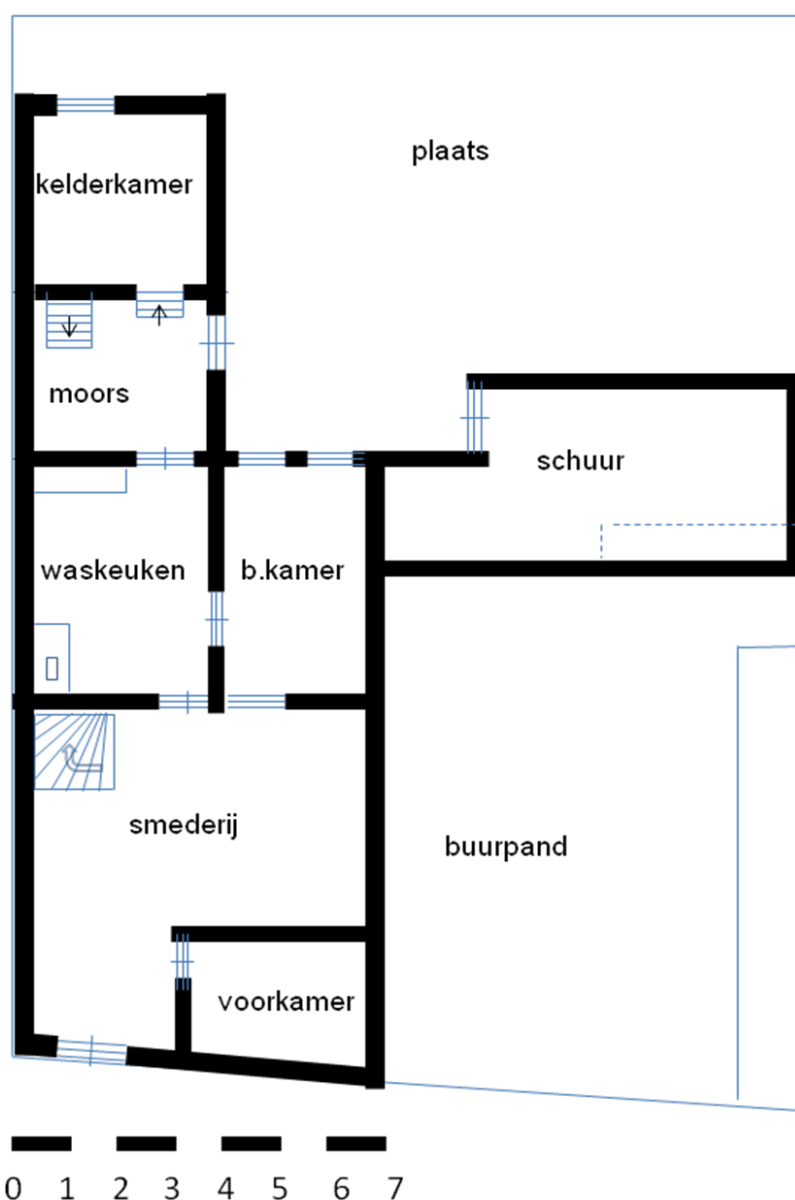
Indeling van het pand door de tijd

1600	1700	1842	1923
<u>Begane grond</u>			
voorhuis	voorhuis	voorkamer	voorkamer
			achterkamer
		winkel (smederij)	gang
binnenhaard	binnenhaard	binnenkamer	slaapkamer
	spoelkeuken	waskeuken	keuken
		moors	
	opkamer	kelderkamer	
	kelder	kelder	kelder
			trap
erf met opstallen	erf met opstallen	plaats	buiten
		schuur	bergplaats
<u>Eerste verdieping</u>			
		bovenvoorkamer	voorkamer
			dienstbodekamer
			logeerachterkamer
zolder	zolder	pakhuiszolder	vliering
<u>Adres</u>			
Kerkstraat zuid	Kerkstraat zuid	Grote Kerkstraat B5	Grote Kerkstraat B8
<u>Kadaster</u>			
		W214	W1631

Huidige vorm

Als je de plattegrond van de huidige woning bestudeert dan krijg je de indruk dat het hier gaat om een typische 19e eeuwse indeling. Omdat er nog een drietal laat negentiende eeuwse deuren in het pand op de originele plaats aanwezig zijn geeft dat een goede indruk hoe het pand er toen uitgezien moet hebben. Het woonhuis is dan geëvolueerd tot een vrij traditionele woning. We treffen een brede gang aan met aanliggend een voorkamer en achterkamer en in het achterhuis was toen de keuken met daaronder de kelder. Al deze wijzigingen zijn uitgevoerd nadat Nijssen met de smederij is gestopt zo rond de periode 1875-1895. Er is dan geen bedrijfsruimte meer nodig tot overlijden in 1895. De trap die in de smederij stond is helemaal naar achteren verplaatst op de plaats van de oude keuken.

Ook de voorgevel heeft toen zijn huidige vorm gekregen. Was het oorspronkelijk een eenlaags woonhuis met een trap of halsgevel, nu werd het een schijngewel. Door het verder optrekken van de gevel lijkt het alsof het een tweelaags woonhuis is. Dit doet men om het relatief lage huis meer allure te geven. Met de twee grote bovenramen wordt deze illusie nog versterkt.

Indelingschets volgens de boedelbeschrijving van 1842.

Plattegrond is samengesteld vanuit de huidige kadastrale tekening vergeleken met de eerste kadastrale tekening van ca.1832 en die van 1900 en observatie ter plaatse. Boedelbeschrijving van 1842

De boedelbeschrijving van 1842 geeft een goede indruk hoe er met de verschillende ruimtes werd omgegaan.

- ☀ In een binnenkamer, uitzicht hebbende met een raam op de winkel en met twee ramen op een open plaats.
 - Een slaapkamer met een bed, een bureau, lessenaar en een linnenkast.
- ☀ In de Moors
 - Ketels, bierpint, soeplepels, serviesgoed, vijsel, waterpot, lampen, handdoeken, theedoeken, koffiemolen, handveger en blik en een partij spek

- ☀ Op de kelderkamer
 - Bed en serviesgoed, mannen- en vrouwenkleding
- ☀ In de waskeuken
 - Koperen ketels, ijzeren potten, een baktrog, een tafel en stoelen, partij spek en vlees en een blaaspijp
- ☀ In de schuur
 - Een partij mutsaers, wastuig, bezems en een blikken gieter
- ☀ Op de plaats
 - Brandhout, twee biggen, een slijpsteen, een bierstelling en een paar planten
- ☀ In de kelder
 - Partij aardappelen, vlees en spek, keulse potten en een wijnrek
- ☀ In de voorkamer
 - Een kast met serviesgoed, een spiegel, zeven schilderijen, tafel en stoelen, een ladetafel met zeven slaapmutsen
- ☀ Op een bovenvoorkamer
 - Een bed, stoelen en vloermatten
- ☀ Op de pakhuiszolder
 - 18 staven nieuw ijzer, oud ijzer, houten stelen, een linnenbroek en een ijzeren schroef
- ☀ In de winkel
 - 17,5 staaf ijzer, partij oud ijzer, 17 ploegijzers, een partij hoefijzers, 24 vijsterplaten , 13 scheifbomen , 40 sloten en ringen, een partij gemaakt ijzerwerk, 3 aambeelden, smidsgereedschap, een balans met schalen en gewichten

We zullen hierop nader ingaan in volgorde van de beschrijving.

IN DE BINNENKAMER. Er wordt vermeld dat er in de binnenkamer, dit is de oorspronkelijke binnenhaard, een "*slaapkamer met een bed*" aanwezig is. Men bedoelt hier een bedstede. De ligging van deze kamer is duidelijk met twee ramen die uitzicht hebben op de plaats en een op de (smids)winkel. In die kamer werd toen niet gewoond, getuige de inrichting waarin de stoelen en tafel ontbreken. Wel is er een bureau, lessenaar en uiteraard een linnenkast. Vraag is: Was dit ook een werkkamer?

IN DE MOORS. Bedoelen ze met de moors een moorceel ofwel eten, dus kast of ruimte voor proviand?

In de moors staan wel spullen voor de voedselbereiding zoals ketels, bierpinten, soeplepels, serviesgoed ed. maar ook een partij spek. Het was de ruimte waar niet veel gedaan kon worden omdat er plaats vrij moest blijven om diverse vertrekken te kunnen bereiken zoals de keuken, kelder en kelderkamer. Ook de buitendeur stond in deze ruimte.

OP DE KELDERKAMER. Dit was de kamer boven de kelder en als deze kamer wat hoger is tov. de begane grondvloer dan wordt zo'n kelderkamer, opkamer genoemd. In 1842 is het een slaapkamer waar niet alleen een bed staat maar ook serviesgoed en uiteraard ook een rek of kist met mannen- en vrouwenkleding. Na de grote herindeling van ca.1880 wordt er in deze ruimte een schoorsteen gebouwd wat duidt op de aanleg van een keuken in deze ruimte.

IN DE WASKEUKEN. Bij de waskeuken denken we meer aan een spoelruimte ook wel de geut genoemd dus niet een ruimte waar men de reguliere was deed! De naam geut komt van

spoelgoot, een gat dat door de muur naar buiten werd gemaakt om het afvalwater af te voeren. Deze ruimte, die vaak niet erg groot is lag altijd aan de buitenmuur. Omdat er in deze woning ook in deze ruimte werd gekookt en gegeten zijn een aantal stoelen en een tafel aanwezig en is het vertrek wat groter dan normaal. Deze ruimte is voorheen afgesplitst van de binnenhaard.

IN DE SCHUUR. In de schuur lagen niet alleen de gebruikelijke spullen maar ook de mutsaard ofwel mutserd. Dit zijn takkenbossen of bossen van rijshout om de oven aan te maken.

OP DE PLAATS. Hier stond een varkenshok, een afdak met brandhout en een bierstelling! Ook wordt er melding gemaakt van een paar tuinplanten.

IN DE KELDER. Daar liggen de gebruikelijke etenswaren die koel moet blijven zoals aardappelen, vlees en spek. Ook staan er wat Keulse potten al of niet met inhoud en dat geldt ook voor het wijnrek.

IN DE VOORKAMER. De voorkamer was de "beste" kamer en werd niet dagelijks gebruikt. Mogelijk alleen zondags of bij bijzondere gelegenheden. De aanwezige servieskast was dus voor die gelegenheden. De spiegel en schilderijen ontbreken niet in zo'n kamer. Misschien werd dit kamertje ook wel gebruikt voor het afhandelen van allerlei andere zaken, zoals het uitlenen van geld of het ontvangen van pacht ed.

OP EEN BOVENVOORKAMER. Dit deel van de zolder dat afgescheiden was van de overige zolder was ingericht als een slaapkamer, dus met een bed, een paar stoelen en vloermatten.

OP DE PAKHUISZOLDER. De overige ruimte van die zolder was voor opslag van hoofdzakelijk de smederij. Wat staven nieuw ijzer maar ook oud ijzer wat nog hergebruikt kon worden. Je mag ervan uitgaan dat deze spullen boven de smederij lagen en als ze nodig waren via een luik in de smederij naar beneden konden worden gehaald.

IN DE WINKEL. Hiermee bedoelt men de smederij. In deze ruimte is niet alleen het smidsvuur en het bijbehorende aambeeld en het gereedschap maar ook allerhande bewerkte producten. Ook ontbreekt de weegschaal niet. Vaak werd gesmeed ijzer in die tijd per kilogram verrekend omdat voor een hoeveelheid te smeden ijzer een bepaalde hoeveelheid houtskool of kolen nodig was.

De informatie voor dit artikel is verzameld door de werkgroep "Stadskern onderzoek".

- Fred van de Kieboom
- Hanneke Meulblok
- Hans Slokker
- Piet Verkouter
- Niek van Beers